

ЧАПОЛОЧ

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Ю Н І В Е Р С У М

Х

...

Собаки б'ються так, що готові повигризати нутро один одному. Я дійшов до якогось містечка – тут є кількаповерхівки. Самопочуття – загрозливе. Заходити до будинків небезпечно, але треба десь погрітися. Іти далі я не можу. Стояти на місці теж. Зараз близько восьмої вечора. Бачу: невеличкі зграйки людей розпорошуються провінційними закапелками. Говорять тихо, рухаються неквапом, тримаються за парасолі. Мабуть, сьогодні вихідний. Заходжу до найближчого під'їзду – звалююсь на сходи. Далі має бути велика біла пляма у формі аркуша. Із душею мертвого дитяти пам'яті. Утрата свідомості – як квітка, надіслана смертю.

...

Я розплющую очі й відчуваю, що зараз ніч. Лежу на підлозі великої кімнати з високою стелею. Пахне фарбою і коноплею. У вікні просвічується сув'язь тріщин. Двері – облущені й діряві. Стіл застелений скатеркою, але, здається, порожній. Шафа ребрами світить. Зверху на вбогому дроті видніється осиротілий силует лампи. Тут достатньо тепло, але моє тіло конвульсійно дрижить. Обабіч мене – розкидані пігулки, шприци й порожні пачки з-під цигарок. Є ще кілька бляшанок пива і з десяток недопалків. Трохи далі – пластикова пляшка, обмотана фольгою, і сірники. Стрічка висохлої крові. Ще трохи далі – використаний презерватив.

Дуже напружена тиша. І зовсім немає думок.

Єдине, на що я зараз здатний, – пусте споглядання мізерного простору. Смиренне тривання. Покора порожнечі. Ефемерна усолода від утраченого сенсу. Замилування ідеєю напризволящого. Тіло й психіка уже не можуть дисонувати під спільним дахом знемоги. Недоладна форма супокою розкладається в атомах тиші. Може, так почуваються перед неминучим фатальним відходом? Чи навпаки?

Дихання утруднене хрипами, і щонайменший придих викликає кашель. Є щось приємне і в кашлі. Відтинання зайвого із власної жаскої скульптури. Незграбний танець легень набуває спонтанності. Верениця відрухів горлянки, що стає потворою звуку. Повіки набувають ваги. І:

Із-поміж шпарких тіней у короткій прозорій сукні пливе лілейна вона. Заплющую очі, і її силует зроджується в темні під повіками. Ми разом, тримаючись за руки, витискаємо прозорий солоний сік із-під моїх очей. Сокровенна Анна вказівними пальцями торкається кутиків моїх губ і малює журну

Коли нестерпно, без остраху йдіть. Світ змінюється, якщо захотіти бачити його інакше. До біса всі ці глобальні матерії, покликані зберігати коробку тіла якомога довше! І ловіть усолоду від грайливого стану. Бездумно смійтеся. Слушайте голомозу співачку¹ посеред абсурдного вечора. Відсутність привілля компенсуйте хмільною апатичністю.

Плюньте – істинно кажу вам² – на патетичну небесну стружку! Поважайте в собі тваринне – аааар! – істинно не з лона кажу з долонь пробитих – махайте хвостами! Виводьте синці на свідомості – виголошуйте анафеми на людську еволюцію! І нехай допомагає вам безпросвітний туман людського розуму різмаху! Яко дитя незроджене, носіть його із собою, заки здоровий глузд не стане прозирати з-межи мішків під стомленими очима. У студеній воді, жадно вмиваючи обличчя, знов повернете собі розхристану думку про обов'язок перед історією. І тоді знов почнеться:

малювання єдиного сліду на палімпсесті загальної пам'яті світу людського;
рух за годинниковою стрілкою на спині стрілки;

розп'яття на перехрестях вулиць;
святкування днів наближення до;
ретельна підготовка полюддя темряві;
закопування ями заступом пляшки;
лет повітряних цілунків у бік хирлявої косарки;
цвітіння свічки празникової та поминальної;
витинання сумного танцю серця;
пісня рухливої крові;
отруйне усвідомлення минання...
існування;
вигулювання собаки існування;
тримання обличчя в прілих долонях;
ріст пухлини пам'яті;
метастази пухлини часу;
вимовчування того, що було ізпрежди.

¹ «Лиса співачка» (1948) – абсурдна антип'єса Ежена Йонеско, румунсько-французького письменника і драматурга.

² Алюзія на вірш Ігоря Римарука «Глоссолалії»:

істинно кажу вам
трава істинно кажу
вам вода істинні
кажу вам слова допоки
горить звізда
перші запільний пил другі бездонний плач
треті обсядуть небесний стіл коли
просурмить сурмач істинно кажу вам
огонь істинно кажу вам земля
істинно не з лона кажу з долонь
пробитих вам немовля
даремна хода тверда не тут
освітить межу заповітну
словозвізда
істинно кажу (...)

XII

Позавчора я бачив, як купки селян рухалися до церкви – можливо, була неділя. За останні три дні я пройшов близько сорока кілометрів. Ноги налиті втомою, спина болить, серце – мішечок зі спазмами. Моє обличчя дуже змарніло. За відчуттями – ще мінус чотири-шість кілограмів. Моя вага зараз – не більше сімдесяти двох. Тінь моя схудла ще більше. Ліва рука стала часто німіти. Минуло дванадцять днів від часу мого вивільнення з ув'язнення. Сказати, що я був на межі добра і зла – не сказати нічого. Спомин про це змушує моє тіло лячно здригнутися. Записую його так:

Це була аудиторія закинутої бурси енної провінції. Мене занесли туди місцеві підлітки після того, як я втратив свідомість у під'їзді якогось житлового будинку. Їх було п'ятеро: троє хлопців і дві дівчини. Наймолодшому – років чотирнадцять, найстаршій – од сили сімнадцять. Першого разу двоє з них – молодша дівчина й хлопець – прийшли зранку, вкололи собі по дозі, а потім трахались. Дівчина кричала, і я збуджувався. Затим вони курили цигарки й знімали мене на камеру. Мої руки були міцно прив'язані до батареї металевими ланцюгами на замках, ноги – замотані в чорний кульок. Хлопець із великим азартом періодично давав мені ляпаси – я мовчки скрикував у себе, стримував емоції. Дівчина під кайфом била мене ногами в груди. Мої сльози їх неабияк тішили.

Вони заливали в мій рот якийсь огидний портвейн і засипали солоні сухарики. Кілька разів давали воду і якусь суміш. Найгірше з цього всього було те, що мені доводилося ходити під себе. Здається, двічі або тричі мене знудило. Вони змивали моє блювотиння мінеральною водою. За мною прибирала дівчина. Одного разу мені щось укололи. Певний час було тривожно, але потім – добре.

Згодом підійшли ще троє. Вони хотіли насолодитися владою наді мною. Погратися. Вони демонстрували своє зухвальство й зневагу, але надмірна показовість тільки підкреслювала їхній страх переді мною. Одного вечора вони до безпам'яті обкололися й влаштували п'яну оргію в мене на очах. Старша дівчина під кайфом довго танцювала коло мене, облизувала мої вуха, підставляла свої принади мені до обличчя. Кілька разів я торкався язиком її грудей, вона гралася – плавно водила тілом – я щосили тягнув голову – вона наближалася на кілька секунд – відводила знов – міняла пози – пускала слину на моє обличчя – увесь час звабливо усміхалась – водила пальцем біля губ – красиво курила марихуану – ніжно скрикувала – пестила себе пальцями – вводила пальці всередину – моєю прив'язаною рукою торкалася гарячого трикутника – струшувала попіл на мене – до-ре-мі-нувала – опустилася до мого прутня – затим дуже впевнено, глибоко працювала – нарощувала темп – допомагала руками – інтенсивно рухала язиком – кусала – захлиналася слиною – створювала звуковий ритм – ковтала сперму – показувала білий язик – істерично сміялася – біла в обличчя – плакала – швидко одягалася – курила цигарку. Лягала коло мене. Стихала. Тримала вісь межі нашими свідомостями.

Нишком од інших я попросив її принести мені ліки, бо мій стан був критичним. Як не дивно, вона погодилася: кілька разів крадькома приходила до мене й давала пити антибіотики. Секс повторювався ще тричі. Я поставив собі за мету будь-що-будь завоювати її довіру. Я впорався. Елла, сирота й наркоманка. Скоріш за все, вона не доживе до двадцяти п'яти, але мене тепер це мало турбує.

Чого ви з мене знущалися?

Ти зайшов на нашу територію.

Усе було не так легко: зв'язка жорстокість підлітків могла би викликати в мене ненависть. Їхній пристрасний потяг до тваринного, дерзновенне нехтування цінностями так званого світу людей, несвідоме повернення до первісного, дикого, долюдського – усе це варте оплесків зашкарубленими долонями самотнього людиноненависника. Та їхня несвідома жага до первобутнього не має нічого спільного з незайманістю світу до цивілізації.

Вони гасили об мою шкіру недопалки. Кидали на мене сміття. Лили солодку воду. Знімали на камеру мою безпомічність. Ховали свій страх в глузуванні. Невдало жартували в розмовах зі мною; одного дня зав'язали мені очі – влаштували профанний допит: мусив заговорити: імітував конвульсії – давали пігулки – не міг не приймати – ставало гірше – били – приставляли ножа до горла – не боявся – бачив галюцинації – кололи наркотики – тимчасово відходив – беріг рештки терпіння – бозна-як вижив.

Так тривало близько двох тижнів, і я мав діяти вкрай рішуче. За весь час мені вдалося переконати Еллу стати на мій бік. Ми домовилися, що вона організує вечірку, що мала стати моїми дверима на волю. Ставку було зроблено на наркотики. Була одна суттєва умова: Елла мала втекти разом зі мною. Чому? Їй нема чого втрачати.

Вони навіть принесли мені чисту білу сорочку. Я намагався триматися з ними на одній хвилі. Маленькими ковтками пив горілку – не мав права п'яніти. Старша дівчина набивала скрутки коноплею і щоразу кидала недовірливі погляди в мій бік. Двоє парубків танцювали під якесь регі. Елла цілувалася з третім. Я ж чекав заповітного моменту втечі.

За дві години відчув, що треба починати діяти. Я запропонував їм випити, а Елла підсипала їм у чарки снодійне. Іще через півгодини переді мною лежали четверо підлітків у відключці й дівчина з ключами від замків. Я наніс кілька сильних ударів напівпритомному найстаршому хлопцеві й забрав його одяг. Тоді з усієї сили копнув ногою в обличчя двох інших. З одного зняв куртку, з другого – взуття. Дівчину не чіпав – тільки заклеїв рот скотчем і плюнув на неї. У її кишнях знайшов невелику суму грошей. Усіх чотирьох облив горілкою. Наостанок присів. Не стримався – іще раз наніс по два потужних удари ногою кожному, крім дівчини. Викурив скрутку. Випив сто оковитої. З усієї сили вилаявся.

Міг одразу позбутися Елли, але не став. Ми вийшли з приміщення близько півночі й вирушили в бік лісу. Мали йти дуже швидко й без зупинок. До того часу, як нас мали почати шукати, у нас було не більше десяти-дванадцяти годин. Ішли мовчки, вона хотіла тримати мене за руку – відмовив, щодвадцять хвилин курили одну на двох, кашляли, спиралися руками об коліна, важко дихали, перезиралися – йшли далі вздовж лісу. Ряднина п'ятьми була наче на нас шита.

...

Коли почало світати, притомлені, ми заснули на узліссі, підклавши під себе одяг і схиливши голови на вологу колоду. Елла поклала голову мені на плече, і я не став її відштовхувати. Здається, тоді мені снилося стадо зубрів, і я в розпачі прокинувся. Мав будь-що-будь покинути дівчину. Обережно прибрав руку, одягнув наплічник і швидко покрокував геть. Лишив їй на пам'ять старого ножа.

Біг, і було легко. Чхав я на трикляте дихання.

XIII

Злиденне й нікчемне ти,
матеріальне і німе с л о в о
на цьому пласкому білому
тілі вбитого дерева,
супроти вилитого на ю н і в е р с у м
неповідимого простору!
Цей примарний біло-чорний сказ, сув'язю знаків зітканий,
– усього лиш незграбна імітація тіней колосального суцього.
Навік роковане бути стороннім ти, зроджене слово,
бо спочатку була думка, і думка була про слово.
Ліпша за все, що станеться після, думка.
Достеменним незнанням про осяяна думка.
Народжена світом незаймана думка. До
болю
геніальна
думка.
...

Переступивши через розпач, розкришивши весь хліб власного духу
на землю обітовану,
змайструвавши хрест для віри,
зібравши зусилля,
тіло
задля
інертного руху невідь-куди,
я балансую
межи *ще* і *вже*.
Двигун тіла
впевнено слабне –
аморфність співає адреналін
– густим хупавим лісом
розростаються
метастази
байдужості.
У бога бозна-скільки болить ребро.

І лінь навіть дихати. Думати про те, що лінь навіть дихати. Боятися перестати. Під корою головного мозку виношувати страх відходу в засвіти аж до з'яви тієї, що...

...

Я критично погано відчуваю тіло останніми днями. Дихання налите важкістю. Враження, наче хтось не може видобути звук із сопілки. Кола мого кровообігу – колеса з пробитими шинами циркового велосипеда. Густих кашель виштовхує з нутра гідке харкотиння – обридливе відлуння, голова болить. Я п'ю холодну воду, але вдається тільки давитись ковтками. Кім'яхи крапель крові з носа падають у долоні.

Шубовсть
у багряну воду
схарапуджене
серце
людини.

...

Я вже близько до заходу країни. Скоріш за все, зараз квітень-місяць. Окрім наплічника, мені доводиться тягти за собою ще два клунки з одягом. Це сповільнює мій рух, але я ще тримаюся нормально. У трьох крайніх селах мене прийняли за юродивого – допомогли окуляри й шапка. Запах од мене теж досить переконливий: останній раз я підмивався близько трьох тижнів тому. Борода росте, під нігтями вже можна садити квіти зла.

...

Мені варто чимскоріш сховатися в гори. За ідеальних умов через днів *шість-дев'ять* я зможу поєднатися з ними. Там мене буде важче знайти. Я стану подібним до дерева

хвойного гірського пралісу,
бур'яним бадиллям
смарагдової полонини,
відтінню звуку трембіти,
камінням плаю порослого.
Горою, якою підніматимуться
до великої безодні
сучасної людини.

...

Сонце омите й овид³ царственний. Вечір-хлопчик ноги в гущавині чорній майталачить. Чую скрики свobodного пташця – людина в мені горить од власної мізерії. Очі, дурні ви очі, тримаєте святий виднокруг, сльозою вмитий, а ввібрати його не здатні! І глибше нього зазирнути не здатні. А *там* – те саме, що сьогобіч горизонту. Мо', одна сплакана людина *там* шле свою спраглу думку одному безпритульному бородатому чоловікові

з кілкою
квіткою серця
тут.

³ Овид – обрій.

...

Хлопчик із залізним билом у руках вибиває у дзвіниці пил із ряс
всевишнього – об його зап'ястя вдаряється відлуння.

Які вони – вуха отця, що в них уливаються сотні тисяч металевих мелодій
людської віри?

...

Ми сильна вода, Лянь.

Так каже твоя мамуня.

Що вона ще каже?

Майже завжди вона мовчить.

Але коли говорить, який у неї голос?

Він схожий на відлуння звуку холодного леза. Зникни.

Не злись.

Якою ти востаннє бачила Анну?

Вона була в білій сукні й чистила рибину хмари великим ножем.

Зникни.

Вона переказувала тобі дещо.

Справді? Так, вона просила передати, щоби ти не пестив мене, як тоді
пестив ножа перед ударами.

Зникни!

Іще вона натякала, щоби я поцілувала тебе.

Як?

Як цілувало лезо її гаряче тіло тоді, коли.

...

Хочеться, доста надихавшись пашистим зеленням, бездумно податися в
хмільний танок: спустити свій неприкаяний чоловічий дух у нагі стопи й утинати
навіжених рухів, стікати потом,

вбирати сили

од пожертви сили,

первобутніми скриками сипати в повітря.

Ану, дивись-но,

паршива дівко,

як жадібно я вграю свою снагу

– гой-го! –

а теперки вчвал, а?

– шальоний вуйко, га?

– о гой його! –

а присядочка ладна в мене?

– і бедуїнське колесо файне, не?

– і раз! і два! і раз! і два!

– а кабріолі?

– а нехай йому!

Танцює своє життя деревоподібна на всю голову хвора істота посеред
цвинтаря – мертва жива людина з відсутнім прагненням бу'. Із незносною боязню
вме'.

...

І знов тримаю обличчя в упрілих зашкарублених долонях.
Може, ми підсвідомо прагнемо до теміні? Сховку від зовнішнього світу
в чорній однорідній субстанції, позбавленій світла і відблисків?
Не розбереш у капелюшку долонь: де сльози, де піт, де слина.
Дарую тобі, спраглий бісе, цю смачну змішанку відчаю. Пий.

...

Мені треба поспати. Лягай поруч мене, Лянь. Я забув, чи ще ображаюсь на тебе.

Уже не.

Точно? Чому в тебе нема тіні?

Невже ти не бачиш?! Я і є тінь, тільки не така. Сховай-но свої очі, невже не розумієш?

XIV

Тепер зовсім тепло стало. Думаю, за добу я вже зможу почати майструвати собі халабуду в смерековій гушавині. Молоток і цвяхи я поцупив ще на складі, замість сокирки є кілька ладних ножів. Перших півроку раз на місяць-півтора вибиратимусь до цивілізації. Харчуватися буду з лісу, воду братиму в гірській річці. Із куривом на певний час доведеться зав'язати. Непрочитаних книг зо мною тільки чотири – буде більше часу для думання *над*. У насолоді медитацією благо мені буде.

Бачу двійко чорних до синизни гайворонів на верхів'ї лапчастого дерева. Здається, я доплив до середини сонця – уклав тіло в човні улоговини. А душу? Повісив сушитись. Легіт привіює аромат хвої з храму імені Господа-Бога-Дерева-Їхнього. Тінь гори найвищої – гора зрушена. Видушений лілейний сік трав'яного пагілля заливає жолоб лінії долі в моїй долоні – мураха пішла вплав. Мені сумирно.

Досвід і пам'ять – обабіч свідомості.

Я згадую містечко *ен* із вирваною з лона літерою *о*, у якій я жив перші кілька тижнів, – це був мій скромний особистий ю н і в е р с у м. Дана, Міла, Лорка, Миша, Тадеуш, Зоя, Йоська, Агнешка – я вже ніколи не побачу їх. А хтів би? Може. Хтів би. Не знаю. Омеліла акаційка, що тепер уросла в пам'ять, часто сниться мені. І силует старого білого наливу, і сокровенна вода кринична, і царські корони, і мовчання голих вечорів на даху будинку. І тримання шворки виднокругу хмільними очима. І супокій, од часу схований (ахахахахахах!)

Щось у мені безпardonно зламалося, і що йому завада? Ніц. Я вмиваю обличчя студеною водою й продовжую своє духмяне лежання. Децто замовчано фатальне є в цьому просторі – не варто пробувати описувати це словами – варто мовчки дихати глибше. Відчуваю, як сила розтікається судинами плоті – птахи облітали душу – чічка червоного серця буяє. Бо я є. *Ще*. Перецвіте ж – не подумас дати шанс. Але поки – істинно вам кажу – *intermezzo* голодного духу добігає свого кінця. І саме тепер, мабуть, я маю зробити *це*:

Підводжуся, струшую із себе траву й босим рухаюся тінню зеленої гори до підніжжя, тримаючи в зубах одну з останніх скруток. Відчуваю полегкість у диханні й думанні – хочеться лету – півів свіжості втікає в зябра – виривається кашель. Бескид – збільшується з моїм нахабним наближенням – кожен стовбур

Титло⁵ життя – на чолі чоловіка, якого ніхто не бачив. За тебе, нав'язливий розпинателе, ці жадні сласні ковтки й цілунки повітряні! Змиритися з твоєю присутністю – віддати на олтар свідомість. На!

Сідай коло мене,
некликаний с м у т к у,
що всотав у себе
жадане привілля,
– утома від твоєї присутності
безжально пускає метастази.

Жінка-гора вимовчує щось у край нестемнене. Позіхнути боїться.

Закурюю. Занурюю в дим дихання – повільно смакую. Збиваю попіл у долоню задля відведення думки аж до болю. Ґрунт, схоловши, набирається вільгістю – нагі ступні наливаються чорною кров'ю. Затим натираю долоні сухими бадиллинами ч а п о л о ч і – вдихаючи, по-хлопчачому підстрибую. Неподалеку чуються точені згуки гайвороння.

За л ю б о в – третя піднята склянка деревоподібного. Переходжу до четвертої. Чого ти не випила, Анно? Боїшся мене? За тебе, жінко з руками-рибами, сильну воду п'ю! І п'яту, і шосту, і сьому за тебе, мам'! Не п'єш? То давай сюди! І за тебе, незнаний ю н і в е р с у м е, зґвалтований страшною істотою, ахахахах!, цур їй і пек їй, зайвій, бо некликаний, і жорстокій, бо до середини впущений! Чуєш, як залізними дротами бахкають у твоє серце жертви нестримної еволюції?

Чую.

Світить у душу абстрактна ікона неба – не дає заспокоїтись.

Прикурюю од короткої свічки – гашу її. Посипаю сіллю скибку хліба, відрізаю м'яса, облизую ніж. Учвал рухаюсь до самого краю жінки-гори. Досягаю його. Глибоко вдихаю повітря. Почуваюсь розкрито. Щодо духу викашлююсь – спльовую – заплющую очі – розплющую очі – виконую кілька швидких обертів навколо себе – впиваюсь поглядом у темний розмах. Нарешті жадно, наче в пустелі спраглий, роблю сім останніх ковтків чаполочі. Відчуваю, як гарячим струменем у мені розтікається зеленкуватий колір, сенс (?) Завтра, коли камінна зажура знов поглинатиме мою владу над собою, я ще раз спитаю: як тобі, Бо', моя смерть у живій подобі? Тобі подобається? Знаєш, скільки таких блукає твоїм грандіозним червивим яблуком?

Унизу,
де раз по раз
перегукується невгамовне
псяччя,
гасне остання хатина.

Я повертаюсь обличчям до нічної гори.

Бачу двох жінок, які тримаються за руки. Вони неймовірно красиві. Із нагостреного ножа місяця скрапує на їхні обличчя воцане сяєво.

...

⁵ Титло – (від гр. τίτλος – напис) – заголовок, назва книги; титул (книги зокрема); у стародавній і середньовічній грецькій, латинській і слов'янській писемності нарядковий діакритичний знак у виді хвилястої або зигзагоподібної лінії, що вказує на скорочення написаних під ним слів або означення числа.

